

174. ԲԱՋԱՆՑ ԹԱՔԱՎՈՐԸ

Մըն թաքավերի իննւմ ա իրեք տղա, թաքավերը ուրան տը-
ղորցն ասում ա.—Ա՛ տղերք, եկեք ծեղ փսակեմ:

Տղերքն ասում են.—Սեզ աման մընիս մին ծի տու, ճընհըպի
խաշլըղ տու, եր կենանք, քիինանք մըղ հըտի ախճիկ ճարենք:
Համ էլ մենք իրեք ըխպերավ պետմա իրեք քեր օզենք, վեր հաշտ
ապրենք, ուրուր անա տուն շիկյաք:

Թաքավերը ծիյեր ա տամ, խարշ-խաշլըղ ա տամ տղորցը,
թա.—Քյացեք, աստոծ ծըզնըհես:

Տղերքը նի իլան ծիւիը, քիինացին: Շատ են քյուննւմ, թա
քիշ, աստոծ գլիդա: Ուրերան մըն օր ուտաշահ ըն կյամ իրեք ըխ-
ճըկա: Թաքավերի տղերքը պարե են տամ: Ըխճըկերքը պարեն
առնում են:

Թաքավերի մեծ տղան հըրցընում ա.—Հի՛նշ ըխճըկերք եք:

Մեծ ախճիկն ասում ա.—Մենք մըն տըվըրածի ըխճըկերք
ենք, իրեքս էլ քըվերք: Տղերքն ասում են.—Լըհա մենք էլ էտ ենք
օզում:

Մեծ ախպերը մեծ քըվորը հըրցընում ա.—Տու հի՛նշ պանաթ
օնես:

Մեծ քյուրն ասում ա.—Ես խալի կլործող եմ, էտ խալիս վեր
փըռես, թաքավերին հիշքան ժողովուրթ օնի, յիրան կընըստի, հա-
լա մըն պան էլ էվել կմես:

Մեծ տղան ասում ա.—Ես էլ էտ եմ օգում:

Միշնակ ախպերն ա հըրցնում միշնակ քվորր.—Տու հի՞նչ փեշակ օնես:

Միշնակ քյուրն ասում ա.—Ես նըհենց խորակ պէփեմ, վեր թաքավերը ուրան ումբրումը վեշ կերալ ա, վեշ տեսալ, վեշ էլ լսալ:

Միշնակ տղան ասում ա.—Ես էլ լըհա էտ եմ օգում:

Կուճի տղան ա կուճի ըխճըկանը հըրցնում.—Թա տու հի՞նչ փեշակ օնես: Կուճի քերը ասում ա.—Ես վեշ մըն փեշակ շօնեմ, ամմա առաշի դոնումը կըպիրիմ ճոխտակ՝ մըն տըղա, մըն ախճիկ: Տըղի մազերը վեսկի կինեն, ըխճըկա պիծի մանղը վեսկի կինի:

Կուճի տըղան ասում ա.—Ես էլ հալ համման էտ եմ օգում:

Միյանքը քյուշոնիմ են, քյուշոնիմ տըվըրածին տոնուր: Տըվարածը կյամ ա, հըրցընում.—Թաքավերի տըղերք, խե՞ր ինի, հո՞ր եք եկալ:

Թաքավերի տըղերքն ասում են.—Մենք իրեք ըխպերավ եկալ ենք իրեք քուր առնենք, տոնի էլ իրեք ախճիկ օնես, մեզ տու Տըվարածն ասում ա.—Լնվ, վեր թըհենց ա, ես իմ իրեք ըխճըկորցըս ծեղ կըտամ:

Թաքավերի տըղերքը եր են օնում տըվըրածի ըխճըկորցը տոնում ծիյանցը թարքին, քյուշոնիմ, կյամ: Կյամ են հըսնում թաքավերին քըղաքին կոխկը:

Խնարարչին խարնորը տանում ա թաքավերին, թա.—Թաքավեր, քու տըղերքըտ հառթենը պոնում են:

Թաքավերը եր ա օնում ուրան վնդիր-վեքիլին, կյամ տըղորցը առաչը: Եր են օնում կյամ ուրանց պալատը, հըրսանիք անում:

Մըն քանի օր ետտ խնարարչին խարնոր ա պոնում, թա.—Հըրևան թաքավերը զորք եր կալած կյամ ա Քաշանց թաքավերի յիրա: Քաշանց թաքավերի իրեքան տըղերքը զորք են եր օնում, քյուշոնիմ կըռև:

Խնարարը տանք հըռթեներան:

Մեծ քվոր նան միշնակ քվոր ասածնին ստտ ա տոնա կյամ: Ամմա կուճի քվոր ասածը դոնգ ա տոնա կյամ: Կուճի քերը պըրանում ա, վենղը ծոնզըն անում, ծոնզըն տափին տամ, մըն քիշեր մըն ճոխտ խոխա պոնում՝ մընը տըղա, մընն ախճիկ: Տըղին մազերն ա վեսկի ինոն, ըխճըկան՝ պիծի մանղը:

էս վեր տեսնում են, մեծ քրվերքը ինադու օզում են տրտաքեն: Տասմորը կաշառք են տամ, խեխճին ըրկոքան խոխորցը տանում ա քյնցմմ քոլը: Խոխորցը տեղն էլ մըն ճոխտ շան թուլեք ա պոլրում, քյնցմմ ըրորոցը:

Մեծ քրվերքը քյնննում են թաքավիրին ասում, թա կուճի հառթնտ մըն ճոխտ շան թուլա յա պերալ: Թաքավերը հըրամայում ա կուճի հառթնին ուրան թուլտտանըը նըհետ տանեն ածեն մըն մըթեն պաղվալ, հիշքան քյինացող-եկող կա, թող կյան թըթեն թուլա պոլրող հառթնին իրեսին, մըն քար էլ քիցին պաղվալը, էտ անտակ բանի հետի: Ետո թաքավերը նամակ ա կյնրում կուճի տըղին, թա.—Աշկըտ լուս ինի, կընեկըտ պըրանալ ա, մըն ճոխտ շան թուլա յա պերալ:

Մըհեկ խարնոր տանք վեսկիմազ տըղայան, մըն էլ վեսկի պի-ծի մանդ ունեցող քյուր ըխպերան:

Մըն կաղ դև կյամ ա մեշան, տեսնում ա էրկու խոխա քի-ցած ըտեղ: Կաղ դեք եր ա օնում խոխորցը, տանում տամ Քա-չանց թաքավերին: Քաչանց թաքավերը խոխորցը եր ա օնում, տըս-նըհենգ տարի պահում: Վեսկիմազ տըղան տըսնըհենգյ տըրեկա-նում տաննում ա շատ ուժեղ տըղա: Ուրան թայգաշ խոխորցը նըհետ վերին տափին ա կյամ, յա վենդըն ա կտորում, յա ծեռքը, յա մեռնում ա: Ժողովուրթը կյանգյատ ա անում թաքավերին, թա էտ տըղին կուրցուրու մըղանա, թաչան շէ, մեր խոխորցը շիմին կը-կըտորի: Թաքավերը կանչում ա կաղ դեին, ասում.—էս տղաս նա ախճիկըս ըշտեղան պերալ ըս, տար ընդեղ էլ կուրցուրու Կաղ դեք տըղային էլ, ըխճըկանն էլ տանում ա քոլը, ըշտեղ ճարալ էր, ընդեղ էլ եր քյնցմմ, ետ տանում:

Տղան նան ախճիկը ետ են տանում, կյամ ուրանց հոր քա-ղաքը ճարում, քյննում մըն պըռավի տոն դոնաղ տնգյում: Տղան պըռավին հըրցընում ա, թա.—Նանի, հի՞նչ օնես, հի՞նչ շօնես:

Պատավն ասում ա.—Վերթի, վեշ մըն պան էլ ա օնեմ վեշ, իլած-չիլածս մըն ծի յա, էն էլ հես ա իրեք ամիս ա քիցած կյու-մը, տուռը յիրան քլլած, գյնդում չըմ սաղ ա, թա ըստակալ ա: Տըղան եր ա կենում քյննում տեսնում ծին հանլա սաղ ա:

Մըհեկ խարնորն ըշտեղան տանք, խարնոր տանք Քաչանց թաքավերի իրեք տըղորցան: Կըռք պըրծընում ա, սաղ-սալամաթ տոն են կյամ:

կուճի տըղան կյամ ա նի մըտնում ուրան օթաղը, էլ ընդհան ատնա շի կյամ էն հըմընշիլան, վեր ուրան կընեկը շան լակուտ ա պերալ:

Վեսկիմաղ տղան ծիլին թումարում ա, կոսմիտ անում, նիհ ինում քյուննում վերսի, վերս անում, համ ինքը օտում, համ էլ քվորը նան պըռավին պահում:

Քաշանց թաքավերն ասում ա մեծը նան միշնակ տղին, թա.— Մեր կուճի ախպերը մեխկըն ա, ութաղումը նստալ ա, տնու շի կյամ, քյացեք եր կալեք, տարեք վերսի, բալքի պատառ սերտը պաց ինի: Մեծ նան միշնակ ախպերքը քյուննում ըն կուճի ախպորը կոխկը, զոռավ բըրըշըցնում, վեր իրեք օրավ ուրանց նըհետ վերսի քյիննա: Եր ա կենում կուճի տըղան մեծ ախպորքը նըհետ քյուննում:

Շատ են քյուննում, թա քիշ, աստոծ կըդիդա: Եընհըպնի պըղահում են վեսկիմաղ տըղին: Քաքավերին կուճի տըղան վեր տեսնում ա վեսկիմաղին, ախ ա անում, թա.— Աստոծ, էս տըղաս իմն ինեք, ես ճուր ըծի ծըրքերին, ինքը իրեսը լիվաննար:

Մեծ ախպերը վեսկիմաղին հըրցընում ա, թա.— Վեղկիմաղ տղա, մեզ էլ փալ կա՞ քու վերսից:

Վեսկիմաղն ասում ա.— Կա, հա՛, բա հունց լի՞ կա, էս շորս վերս ա, կես կանեմ, իրեքը ծըզ, մընն ինն: Ասում ա, ծիլին անա եր կյամ, վերսը շորս տեղ փալ անում, իրեքը տամ թաքավերին տըղորցը, մընը՝ ինքը եր օնում, ծին քյուննում, կյամ պըռավին տոնը՝ քըվորը կոխկը:

Քաքավերի տըղերքն էլ վերսը տանում են տոն, տամ ուրանց կընանուցը, վեր ճաշ էփեն: Մեծ նան միշնակ քվերքը գյունում են, վեր էտ վերսըտ վեսկիմամ տղան ա ըրալ, դանսին կանչում են տատմորը, թա.— Քու տեն քիցած վեսկիմաղ տղան մըն էլ վեսկի պիծի մանդ ախճիկը հալան սաղ են, կըքյինաս, հենց կըկուրցընես, վեր հետն ա թեփուռնին յուրովան վել:

Տատմերն ասեց.— Ծա կըքյինամ, ընդանց հենց տեղ կըղարկեմ, վեր էլ յուրովան վել: Ման կյալավ քյուննում ա պըռավեն տոնը ճարում:

Նի ա մըտնում տոն, տեսնում ախճիկը ախպոր պերած վերսը թիփոըհան ա անում, եր օնում թեփուռը տեսնում թանկազին թեփուռ ա, ասում ա.— Ափսոս լի՞ քու ախպեր, ախճի, վեր էն յաբու ծիլին յիրան ա վերսի քյուննում, քու ախպոր սազում ա հրեղեն Գըրխանասի ծին:

Քերը էս խոսքիս յիրան տըխըրվում ա: Ուր ուղյունը ախպերը տոն ա կյամ, տեսնում քերը տխուր նստած, ասում ա.— Ա՛ քեր,

խը՝ ես թըհենց տխրրվալ, ախր քեզ հի՛նչ պակասս եմ պահում, թաշնա նըհենց քյասիբ տղի կտամ, վեր օրվա հացի կարոտ կըմընաս: Քերն ասում ա.—Ա՛յ ախպեր, ես ըտա դարդը շեմ քաշում, ես քըզ հետի եմ մըտածում, վեր տու էն եղտուտ յարուն ես նիհինում, վերսի քյոնում, մըզ հետի համուք ա, քեզ հարկավեր ա Գըրխանասի ծին: Ախպերն ասում ա.—Ծթա աստուծ օղի, կինի Ասում ա, ծին քյոնում, քյոնում Քաշանց թաքավերի պալատի առաջ կաղնում: Խնարարը կյամ ա թաքավերին, վեր քու շըրաղը եկալ ա: Թաքավերը տոն ա կյամ, թա.—Չըրաղ շան, ին՝ ես եկալ: էտ ճընապարը շատ տիժար ա, քյիննալ միբ, քեզ շատ փորցանք կըպըտահի: Ամմա տըղան անշուկ չի օնում, քյոնում ա:

Քյոնում ա, ճընհըպի տեսնում մին օխտանասուն յաշի հիլիվեր ճընհըպին մեշ տեղը նըստած: Հիլիվերը տըղին հըրցընում ա, թա.—Ա՛յ տղա, հոր ես քյոնում:

Տղան ասում ա.—Քյոնում եմ Գըրխանասի ծին պիրեմ: Հիլիվերն ասում ա.—Ծս տըսնըհենց տըրըկանասս տեսը ըստեղ եմ, Գըրխանասի ծիլին եմ ման կյամ, ամմա էսօր օխտանասուն տըրեկան եմ տոնալ, հալա էտ ծիլիտ տեղն էլ շեմ գլիդացալ: Տըղան ասում ա.—Չէ՛, հինչ էլ օզում ա ինի, ես պետմ ա Գըրխանասին ճարեմ: Հիլիվերն ասում ա, վեր թըհենց ա, ես քեզ մըն պան կասեմ.—Գըրխանասի ծին Սե սարումն ա ինում, Սե սարումը օխտը անպոնը կա, ամեն ըոավետ ծին կյամ ա էն օխտը ըխպրան ճուր խըմում. կըքյիննա Քաշանց թաքավերին անա օխտը փուք պոնթ ինք կօնես, օխտը թուլուղ կյինի, մըն յիհար, մըն շիլավ. կըկյաս Սե սարին օխտը իխպիրենին օխտը փուք պոնթավ կօնես, ճուրը կըկըտրես, ընդանց տեղը օխտը թուլուղ կյինին պանց կըթողես, տոն էլ մըն քարի տակ թաք կըկենաս. Գըրխանասի ծին կըկյա ճիրի տեղ կյինին կըխըմի, կըհարփի, կասի. «Մըն հողածին ինի, մըն էրկու կյուլոխս նիհ ինեբ ինձ քիշեր, շանս դինջաննար: էն վախտը տու տոն. կըկյաս քարին տակն, յըհարը կըտինես մեշկին, շիլավը կըքիցես, նիհ կինես, կըքյիննա...

էս լըսիլան ետը վեսկիժամ տըղան հիլիվերին ըսածին տհա էլ անում ա: Քյոնում ա Քաշանց թաքավերին անա օխտը փուք պոնթ, օխտը թուլուղ կյինի, մըն էլ մին յիհար, մըն շիլավ ինք օնում, կյամ Սե սարին օխտը անպոնը օնում, կյինին ամում նովերը, ինքը մըն քարի տակ թախ կենում: Գըրխանասի ծին կյամ ա կյինին խըմում, հանրում, կաղնում, կյուլոխը թափ տամ, թա.

—Հա՛յ մըն հողածին ինի, ինձ նի՛հ ինի, մըն էրկու կյուլոխ քիշի, շանս գինշանս...

էս դամբումըս տրդան տնու ա կյանձ քարին տական, լի՛հարը տունում հիլին մեշկին, շիլնվը քյունցում, թըռնում, նի՛հ ինում: Մին թըռնում ա երգյինք, վեր տըղեն արևի առաշ խըրավի, տըղան ծիլին մեշկան անց ա կենում փորին տակը: Մին քըշանում ա, վեր տըղին տա վեղին, քարին, ըսպանի, տըղան անց ա կենում ծիլին մեշկը: Ըստեղ ծին խըղաղվում ա, թա.—Ա՛յ տըղա, տու ինձ հըխանցիր, ես քեզ հըպատակ եմ, ամմա իմ շիլնվը օրիշ մարթի ձեռք շտաս, հա՛...

Տըղան ծին քյունցում ա, կյանձ հիլիվերին կոխկը: Հիլիվերը պաշում ա վեսկիծամ տղի նակատը, թա.—Քյինն պարև, քաշ տըղա ես:

Վեսկիծամ տըղան ծին քյունցում ա, կյանձ Քաշանց թաքավերին քաղաքը: Մինչևի քաղաքին հըսնիլը տըղան ասում ա.—Ես յարու ծիլի յիրա յի առաշ վերս անում, մըհեկ էս Գըրխանասի ծիլի յիրա վերս անեմ, առք, փառք քյիննամ:

Խնթնորը ըշտեղա՞ն տանք, խնթնորը տանք Քաշանց թաքավերան: Թաքավերը կանչում ա ներան մեծ նան միշնակ տըղորցը, թա.—Մեր կուճի ախպերը բեքյեփ ա, քյացեք ութաղան տնու կալեք, ծըղնըհեա ման ըծեցեք, թող սերտը պատառ պանցվի:

Իրեք ախպերքը ծի յըն նըստում, վերսի քյուննում: Եընհըպնի պըտահում են վեսկիմազ տըղին: Թաքավերի կուճի տըղան վեր տեսնում ա վեսկիմազ տըղին, հնիշը քյուննում ա, եր ա ինգլում...

Մեծ նան միշնակ ախպերը կուճի ախպորը հնիշը կյուլոխն են պնիւրում, ասում.—Համոթ յի՞ քեզ, թաքավերի տըղա իլած տեղավըտ մըն տըղա տըսնալավ հնիշըտ տանիլ ըս տամ:

Թաքավերի կուճի տըղան վեսկիմազ տըղին ասում ա.—Ա՛յ տղա, քու վերսատ մեզ փայ կա՞: Վեսկիմազ տըղան պատասխանում ա, թա.—Հա, կա, վերսը շորս պաժին ենք ընելու, տուք իրեք, ես մըն: Թըհենց էլ վերսը պաժին են անում, տեղ թողում, քյուննում: Ամմա էս դոնում ծիլին անա եր յի եկը, քանի վեր ծին ասալ էր.—Ջիլավս օրիշի տաս վեշ:

Թաքավերին տըղերքը վերսը տարան տոն, տուլին կընանուցը, թա թիմիգեցեք, իփեցեք: Կընանիքը յիշեցին, տեսան, վեր էս վեսկիմազ տըղի վերսըն ա: Մըն էլ կընեցին տատմորը, ըսեցին.—Մենք քեզ ըսեցինք հենց պանի ղարկի էն վեսկիմազ տը-

դին, վեր քիհնն, կյա վեշ, ամմա էն քյացալ ա հրեղան Գրրիա-
նասի ծին պերալ, սաղ սալամաթ ա: Տատմերն ասում ա.—Մըհեկ
ես քիհննամ ընդան նըհենց տեղ դարկեմ, վեր քիհնն, էլ կյա վեշ:
Տատմերը եկը պըռավին տոնը, պարիօր տըվեց, նըստեց: Վեսկի
պիծի մանդավ զվորը ասեց.—Բա համութ չի՞ քու ախպորը, վեր
նըհենց հըրեղան ծի օնի, լավ վերս ա անում, ամմա էս քյահնա
ընդոտած սըվացած տանն ա ապրում: Քերն ասում ա.—Բա հի՞նշ
անենք: Տատմերն ասում ա.—Մեզ հարկավեր ա փիղի վեսկուտ,
վեր ծեր տանը շափաղ տա, լոնս ինի, Թաննիլ ինի:

Քերը շատ ա տըխըրվում: Ուրուզյունը ախպերը տոն ա կյամ,
տեսնում քերը տըխուր ա, ասում ա.—Ա՛ քեր, խե՞ տըխուր ըս,
քեզ կըտամ տըվըրածի տըղին, վեր գիղաս: Քերն ասում ա.—
Ըտա հետի շեմ տըխուր, մեզ հարկավեր ա փիղի վեսկուտ, վեր
մեր տանը լոնս ինի, մեզ համութ ա էս տանը կենանք: Ախպերն
ասում ա.—Ա՛ քուր, էտ էլ կանեմ, խե՞ յըս տխըրվում: Ասում ա,
նիհ ոննոն ուրան ծին, քյոննում քյոննում Քաչանց Թաքավերին
կոխկը: Խնարարը տամ ըն Թաքավերին, Թա.—Քու Չըրաղըտ եկալ
ա: Թաքավերը տոն ա կյամ, Թա.—Չըրաղ, հոր ը՞ս եկալ: Չըրաղն
ասում ա.—Սկալ ըմ փիղի վեսկուտ տանեմ, ինձ հետի մըն օթաղ
շինեմ: Թաքավերն ասում ա.—Քեզ ըղըրկողին վիզը կտարի, փը-
ղերը քեզ կըճարթեն, քիհննլ միր: Ամմա տըղան լսում չի, քյոն-
նում ա հըսնում ուրան ծանոթ օխտանասուն տըրեկան հիլիվերին:
Պատմում ա ուրան սրտին օղածը:

Հիլիվերն ասում ա.—Տիժար պան ա, ա՛ վերթի, եկ քիհննլ
միր: Ամմա տըղան լսում չի: Մին քիշեց, քիհննց: Մըն խիլլն վեր
քյոննում ա, ծին կաղնում ա, էլ վենղը վենդին ըռաչին չի տա-
նում: Տըղան հիշքան ըղաչանք-պըղատանք ա անում, ծին քյոննում
չի, վեր քյոննում չի: Շատ վեր շըրշարվում ա, ծին լուզու ա առ-
նում, ասում.—Ա՛յ տըղա, խե ինձ յըս մըն պան հըրցընում, էն
հիլիվերին անա ես հըրցընում: Տըղան ասում ա.—Ընդա հետի
վեր ես քեզ էն հիլիվերի խոսկավն եմ ճարալ, հինշ կա՞, հիլիվեր
մարթ ա էլի: Մին ասում ա.—Քիհնն Քաչանց Թաքավերին անա
քըռասուն դովա-օղտ ինք կալ, քոչ[ի] քիհնն սարը, ինձ էլ էն-
քան էս ղուը էն ղուը քիշի, վեր քըռտնոնքս տոնս կյա, հեն ա էս
դարումըտ փիղերը կըտաղած կիկյան ուրոնը կըսպանեն, կըփշընեն,
ետավ տու ընդուց վըսկըռնին կըհըվաքես, կըպիրես:

Մին վեր կա, խեղունք հեյվան ա էլի: Լա՞, հեն ա Թըհենց էլ

անում աւ Փիղիբը ուրուր ըսպանում ըն, տըղան ընդաց վըսկըռնին հըվաքում ա, պեռնում քըռասուն օղտին, ետ տառնում, կլամ:

Վըսկըռնին պեռնած կլամ ա էն հիլիվերին անա շունուրակալ ուննում, ետո կլամ թաքավերին կոխկը, թաքավերը թարիփ ա անում տըղին: Տըղան պուրում ա փիղի վըսկնոսվ մըն նախշուն տոն շունում, քվորը տոնում միշին, ետավ ծին նի՛ն ունում, քյունում ուրան վերսին:

Խարարն ըշտն՝ դան տանք, խանրնն էլլա թաքավերին տըղորցան տանք: Թաքավերը կանչում ա մեծն ու միշնակ տըղորցը, թա ծեր կուռի ախպերը տխուր ա, քյացեք եր կալեք վերսի տարնք, թող սերտը պանվա, ուրախանա: Թըհնեց էլ անում ըն, ծիյանցը նի՛հ ըն ուննում, քյուննում ման կլալի, էլլա պըտահում են վեսկիմաղ տղին: Վեսկիծամ տըղան էլլա վերսը շորս փալ ա անում, մընն ինքը յոր օնում, իրեքը տամ թաքավերին տըղորցը, քյուննում ուրանց տոն:

Թաքավերին տըղերքը վերսը պուրոնում ըն տամ ուրանց կընանուցը, թա.—Թիմիղեցեք, իփեցեք: Էս դոնում էլ կընանիքը կանչում են տատոբը, թա.—Տու կըրացիրվեշ վեսկիմաղ տըղին կյուլոխն օտես:

Տատմերն ասում ա.—Էս դոնում հենց տեղ դարկեմ, վեր քյիննա, էլ կլա վեշ: Տատմերը քյիննաց վեսկիմաղին քվորը կոխկը, թա.—Մըհեկ վեր լանվ ա, լանվ ութըղնի օնեք, մարթավարի պան ա, ամմա ծեր ճըրաքը լանվը չի, ծեղ հարկավեր ա շամշրաղի, վեր լուս տա ծեր ութըղներումը: Տատմերն ասում ա, տեղ թողում քյուննում:

Ախպերը տոն ա կլամ, տեսնում քերը էլլա քթըպըռոշը կախ, ասում ա.—Ա՛ք քեր, խե՞ տխուր ըս, թևատ կըփըռնեմ, տունը քիցեմ, հի՞նշ ա պըտահալ, վեր ունքամեշտ պանվում չի: Քերն ասում ա.—Մեր ութըղներին սազում ա շամշրաղի վեր լուս տա, էս ճըրաքս անշախ մոլ ա անում:

Ըռավետը տըղան ծին նի՛հ ա ուննում, քյուննում թաքավերին տուռը, թաքավերը պանին պանը գլիղալավ, ասում ա.—Ա՛յ տըղա, եկ քարը կյոքատ եր ածի, քյիննալ միր: Ամմա տըղան լսում չի, ծին քյուննում ա քյուննում էլլա համան հիլիվերին կոշտը: Հիլիվերը հըրցընում ա, թա հո՞ր ըս քյուննում. տըղան պագասխանում ա, թա.—Քյուննում եմ շամշրաղին պիրեմ: Հիլիվերն ասում ա.—Ա՛ք բալամ, էտ տիժար պան ա, ասլաննին քեղ կուտուր-կուտուր կանեն, կարալ ըրս պիրես: Ամմա տըղան լսում չի, քյուննում ա: Հըեղան ծին մըն պատառ էլ քյուննում ա, ետավ կաղնում: Տըղան

հինչ անում ա, անում չի, ծին տեղան տնօրհնը չի կյամ: Ստո ծին ասում ա.—Ա՛յ տըղա, խե՞ ինձանա խորուրթ չես հըրցընում, հիլիվերան ըս հըրցընում: Տըղան ասում ա.—Բա հո՞ւնց չի հըրցընեմ. էն մարթը մեծ օքուտ ա տուվալ մեզ: Մին ասում ա.—Դե վեր թըհենց ա, ինձ քիշի, քիինանք Քողի սարը անց կենանք, ընդդ էնքան ինձ կըքիշես, վեր ինձանա էրկու ճըղարցի ճուր թըղթնոնք քիինա, աւլաննին կիկյան ուրուրոցավ կիեզեն, էն վախտը մեծ ըսլանին ճակատին շամյրաղը, թորավտ կտաս, ըսլանին փորը կճղես, ընդետանը շամյրաղին եր կօնես, կըքիշես, կըքիինանք...

Տըղան ծիյին ըսածին տես ըրավ, ըսլանին ճըկատան շամյրաղին թըղոցեց, քիշեց եկը հիլիվերին կոխկը, շունուրակալ իլավ, քիշեց եկը վերս ըրավ, շամյրաղին պերը տոն, տիրեց ու թըղենբումը, լուսն ինգավ, շափազ տուվեց աման ղու:

Քաշանց թաքավերան խանրուր տանք: Թաքավերը կանչում ա ուրան տըղորցը, թա.—Քյեցեք կուճի ախպորտ եր կալեք, տարեք ման ըծեցեք, թող պատառ սերտը պանվա: Իրեքան ախպերքը թըհենց էլ անում ըն, առաւլա պես քյուննում են, պըտահում վեսկիմազ տղին, էտ էլ ուրան վերսը շորս տեղ պածին ա անում, տամ թաքավերին տըղորցը. մըն փայն էլ ինքը եր օնում, կյամ տոն: Թաքավերին տըղեբքն էլ վերսը տոն են պնիրում, տամ կընանուցը, թա.—Քյեցեք թիմիզեցեք, իփեցեք: Մեծն ա միշնակ քվերքը դաստին գյուղում են, վեր էտ վեսկիծամ տղի վերսն ա, էլլա կանչում են տատմորը, թա.—Քավթառ շոն, վեսկիծամ տղին կյուլոխը կրացիր վեչ օտես, դե քիինա կուրցուրու, թաշինա վալիտ կընըստենք:

Տատմերը կյամ ա տըղին քվորը կոխկը, ասում ա.—Մեր տանը աման հինչ լնվ ա, ամմա մըն պանն ա պակաս: Ախճիկն ասում ա.—Հի՞նչ ա պակաս: Պառաւն ասում ա.—Քու ախպորտ հարկավեր ա Սարի Սնմբուլ, Բաղի Բուլբուլ ախճիկը: Տատմերն ասում ա, քյուննում: Քերը տանը նքատում ա, լնց ինում: Ուրուգյունն ախպերը կյամ ա, թա.—Ա՛ քեր, խե՞ լնց ես իննում, կըտամ քեզ տանան տնա կըքիցեմ: Քերն ասում ա.—Ա՛ ախպեր, հունց չի լացի ինեմ, մեր տանը մըն պանն ա պըկասում:

—Հի՞նչ ա պըկասում, ախճի:

Քերն ասում ա.—Քեզ հարկավեր ա Սարի Սնմբուլ, Բաղի Բուլբուլ ախճիկը, քանի՞ մըն ես թըհենց կընալու:

Տըղան ծին նիհ իլավ, քյինանց Քաշանց թաքավերին ասեց.—Ես քյուննում եմ Սարի Սնմբուլ, Բաղի Բուլբուլ ախճիկը պիրեմ ինձ հետի: Թաքավերն ասեց.—Միբարին վիղը կոտրի, վեր քեզ

ասեր վեշ, քու շիվան շանին վայիս շի տառնար, եկ տու քիիննալ միր, քու օրտ սև մի անիլ, շաշիլ ես, ափսուզ ես: Ամմա վեսկիմազը լսեց վեշ, ծին քիշեց, քիիննաց հիլիվերին կոխկը: Հիլիվերը հըրցընում ա, թա.—Շո՞ր ես քյուննում: Վեսկիմազն ասում ա.—Քյուննում եմ Սարի Սունթոնլ, Բաղի Բոնլթոնլ ախճիկը պիրթմ: Հիլիվերն ասում ա.—Վայ իմ անշուկնիս քրուանար, ես էտ պաննուտ քրզանա լրսի վեշ, էտ պաննուտ ինիլի պան շի, եկ ետ տառ, քիիննալ միր, ափսուզ ես:

էլա տըղան լսեց վեշ, ծին քիշեց, քիիննաց: Քոզա սարին կոխկին ծին կաղնեց, քիիննաց վեշ, լուզու առավ, ասեց.—Ա՛յ տըղա, էլա տու ինձ լսում շեա, ինձաննա շեա խորուրթ հըրցընում: Տըղան ասեց.—էն հիլիվերն իմ հոր տեղ ա, ընդան էլ պետմ ա ասեմ: Մին ասում ա.—Լավ, վեր թըհենց ա, ինձ կըթշեա, կըքիիննա Քոզկա սարը անց կըկենաս, կըհըսենս Սիպտակ սարին, էն սարումը մըն անմահական խնձորի ծառ կա, ծառին տակին էլ մըն անմահական ախպոնր, էն ծառան իրեք խընձոր կըպուկես, մըն աման էլ անմահական ճուր եր կօնես. Սիպտակ սարին քրմակին մըն տոն կա, իրեք օթաղնի, էն իրեք օթաղին մընին միշին ապրում ա Սարի Սունթոնլ, Բաղի Բոնլթոնլ ախճիկը, տու խընձորը յիրա կանես ըխճըկանը օթաղը, թա վեր ինգավ ութաղին մեշը, ախճիկը եր կօնի, տոնս կիկյա, եթա ինգավ վեշ օթաղին մեշը, ես էլ, տու էլ քար կըտաննանք, վեր ախճիկը տոնս կըկյա, ինձ նըհենց կըթշեա, վեր նեստաս իրեք ճըղարցի ճուր քրտոնք տոնս կյա, շուտ անց կենանք Սիպտակ սարն ա Քոզա սարը, թաշնա էլա քար կըտաննանք:

Տըղան ծիլին լսում ա, քյուննում ա Սիպտակ սարի անմահական խընձորն ու ճուրը եր օնում, հըսնում Սարի Սունթոնլ, Բաղի Բոնլթոնլ ըխճըկա ութաղին առաշը, խընձորը յիրա անում: Առաշին խընձորը յիրա յա անում, ամմա եր ա ինգյում, ծիլին մինչևի ծընգնեբը քար ա տառնում, էրկուիեշի խընձորն ա յիրա անում, էլա եր ա ինգյում, տըղին մինչև կյոտին ա քար տանում: Իրեքիեշի խընձորան ա յիրա անում, խընձորը ինգյում ա ութաղին մեշը: Ախճիկը տոնս ա կյամ: Վեր տոնս ա կյամ, տըղին կեսն էլ, ծին էլ կենթանանում ըն:

Տըղան ըխճըկանը եր ա օնում, թարքիին տոննում, ծին նըհենց ա քյուննում, վեր իրեք ճըղարցի ճուր քրտոնք ա քյուննում: Ամմա զիրեստան սան էր կյամ: Մին տղին ասում ա.—Ա՛յ տըղա, հիշ սան էլ վեր լպես, ետ շի տաննաս հա՛, հեսա ասում եմ, ետ շի տաննանս, եթա ետ յիշեցիր, իրեքանս էլ քար կըտաննանք:

Սարը վեր անց են կենում, տըղան ետ ա եշում, մըն վայ անում: Մին ասում ա.—Հի՞նչ պըտահեց, խե՞ վայ ըրիր: Տըղան ասում ա.—Քու հնաքյվատ էրկու մազ մնաց ծառին յիրա: Մին ասում ա.—Վեչ մըն պան, վախես վեչ, ես էլ գլիզանցի թա ախճիկը մնաց ծառին յիրա:

Քըհնեց քյնչնում ա տըղան, կյամ Քաշանց թաքավերին կոշտը: Քաքավերը արմանք-գարմանք կտրած էտ տղիտ քաշությանը յիրան, պաշում ա ճակատը, թա ապրես, տնլ հալալ տըղա ես, էտ ախճիկտ էլ քեզ հալալ ա: Տըղան ուրան նըշանածը պերում ա տոն, թողում քվորը կոխկին, ինքը քյննում ուրան վերսին:

էլա Քաշանց թաքավերն ուրան մեծ նան միշնակ տըղին ասում ա.—Մեր կուճի ախպերը խեղճ ա, տարեք պատառ ման ածեք, բնլթի դարդահան ինի:

Միյանքը նըստում են իրեք ըխպերով, քյննում ման կյնլ: Համան տեղը պըղահում են վեսկիմազ տըղին: Քաքավերին կուճի տըղին հնչը քյննում ա, եր ինգյում: Զոտով հնչը պնրում են: Վեսկիմազը վերսը շոր տեղ պածին ա տննում, իրեք պածինը տամ թաքավերին տըղորցը, մընը ինքը եր օնում, ծին նիհ ունում, կյամ տոն:

Քաքավերին տըղերքը տոն են կյամ, մեծ նան միշնակ տըղան քյննում են թաքավերին ասում.—Քու կուճի տըղատ էլա մեզ խայտառակ ըրավ, էլա էն վեսկիմազրն տըսնալիս հնչը քյննաց, եր ինգյով: Քաքավերն ասում ա.—Քյացեք էն տըղին կընչեցեք ըստեղ, պերեք տեսնամ հինչ տըղա՞ յա, հո՞ վա, վեր իմ տըղաս ընդան տըսնալիս հնչը քյննում ա, եր ինգյում:

Ննբարը տանք Սարի Սնմբուլ, Բաղի Բնլրուլ ըխճըկանան, վեսկիմազին կընգանան:

Ուրնըգյննը վեր վեսկիմազը տոն ա կյամ, ախճիկն ասում ա.—Ա՛յ տըղա, է՛յ, էս ուրնըգյուն թաքավերը քեզ զոնազ ա կընչիլու: Քաքավերին պըլատին պըզվալումը վեր մըն կնեզ կա պանդարկված, հու վեր կոխկավն անց ա կենում, մըն քար ա յիրա անում, համ էլ թըքում, գյնըտում ե՞ս...

—Հա՛,—ասում ա տըղան,—գյնըտում եմ, էն վեր էրկու շան թուլա յա պերալ, էն շի՞: Ախճիկն ասում ա.—Հալ համան էն ա, վեր քյննաս էն կնգանը կոխկավն անց կենաս, քար քցիլի տեղ ըստեղաս քյննալիս վարթ կըքիցես, ընդեղան կյալիս՝ խընձր, ետավ էլ թաքավերին ամբողջ պալատը զոնազ կըպիրես մեր տոն, ես ընդանց վեսկի ըմընեքում ճնչ կըտամ, վերումը կասես. ԵԱ՛ման մարթ թող ուրան ամանը նըհետը տանի՛ս:

Թրհննց էլ ունում ա: Քաքավերը վեակիմազ տըղին զոնադ ա կանչում: Վեակիմազը քոննում ա, քիննալիս շան թուլա պերած կընդանը մըն վարթ ա յիրա անում, քոննում ա թաքավերին տոնը: Քաքավերին կուճի տըղան եր ա կենում վեակիմազին ըուալին ծա-
ուալություն անում: Ղոնախլըղը վեր պըրծընում ա, վեակիմազը խընթրում ա, վեր թաքավերը ուրան պալատավը կյա զոնազ:

Եր ա օնում թաքավերին տանավ-տեղավ պնիրում: Էն պըղ-
վալին կոխկավն անց կընալիս մըն նոռնն ա տնա օնում, յիրա անում կընդանը:

Կյամ են տոն, տեսնում ամման հինչ ուրան տեղին հազիր յարադ, նըստեցին վեր հաց օտեն: Հացը օտում են, ճաշը վեակի
ըմընոցում ա ինում: Հացա ետը տըղան ասում ա.—Քող աման
մընը ուրան ամանը տանի ուրան տոն: Քաքավերը շատ զըրմա-
ցավ, ասեց.—Կավ, թող մընը մըն նաղըլըն ասի, եր կենանք, քի-
նանք: Վեչ մընը խոսաց վեչ: Սարի Սոմբոլ, Բաղի Բուլթոլ արճիկը
եր կացավ, թա՛ ես կըպատմեմ: Ասեց.—Իմ պապի ծովան քըռա-
տուն վերատը հեռու կորիկ էր վարալ, ամմա ծովան ծուկները տնա
են կյամ, կյամ կորեկն օտում, նոր ետ տանում, քոննում ծովը
նի մըտնում: Էս վեր լըսում ա, թաքավերն ասում ա.—Ա թըհննց
սոտ կինի՛, ծնկնը կարա՛ ծովան տուս կյա, քըռատուն վերստ
հընապա քիննա, նոր ետ տանա սաղ-սալամաթ ծովը նի մտի,
էտ իշկի հըվըտալի պա՛ն ա: Սարի Սոմբոլ, Բաղի Բուլթոլը ծի-
ծիղելավ ասում ա.—Քաքավեր, վեր էտ հըվըտալի պան լի, բա
էն հըվըտալի՛ պան ա, վեր մարթ օլանը, կընեզը շան թուկենի
ծընի, վեր քիցալ եք պաղվալը, էն քու կուճի հարսիտ մասին ա:
Ըստեղ թաքավերը զըրմանում ա, մանդը կծում, թա.—տու զնիզ
ես ասում, էտ հի՛նչ պան ա, հո՛ւ վըս տու Հարսն ասում ա.—Սս
քու թոռանըտ կենկն եմ, վեակիմազը քու թոռնտ ա, վեակի պիծի
մանդավ ախճիկն էլ՛ ընդրա քերը, քու թոռներտ են, քու կուճի
տղի կեզանը պերած խոխերքը...

Քաքավերի կուճի տըղան տեղան եր ա թըռնում, տըղինն ա
ըխճըկանը կոլավն ունգոն, լաց իննում, պըշպըշորում: Քաքավերը
թահտի ետ ա տանում, կյամ պալատը, պըղվալան կուճի հարսին
տնա օնում: Սարի Սոմբոլ, Բաղի Բուլթոլը նաղըլն ա անում
էրկու մեծ քվորցը ըրարմունքը: Ըոխտին էլ կապում են ծիլին
հաքվան, պաց թողնում, ըսպանում: Քաքավերին մեծն ա միշ-
նակ տղերքն էլ լնվ-լնվ կենանիք են օզում:

Ընդանք հըսան ուրաննց մուրաղին, տուք էլ հըսանք ծեր մու-
րաղին:

Հաքյաթ, հաքյաթ,
Մըն շուալ ցաքատ,
Վեշ կոթ օնի,
Վեշ արկաթ:
Երդարցին կըտերը օխտը կյնի,
Օխտը կյնիին մըն բնիբնի,
Հասան, Հասան,
Տուռը պաց,
Հասանը եկը
Կըլխըպաց:
Մըն հավ օնենք
Կըրկընոց,
Մըն ծնի ածեց
Զիմ տղնոց,
Պապին կերավ
Քլինաց հոնձ,
Արտում թողեց մըն
Կըլոնձ.
Տական կծեց.
Հազ ըրավ,
Կըլխան կըծեց,
Տար ըրավ:

